

הבריחה מעצמי: למה היציאה לחירות התנהלה בחיפזון? מבוסס על תניא פרק לא

בני זוג היו נשואים באושר שנים רבות וחלקו את חייהם במשותף. לא היו ביניהם כל סודות, מלבד קופסה קטנה. מיד אחרי חתונתם הניחה האישה קופסה על המדף ודרשה מבעלה לא לפתוח אותה לעולם. חלפו עשרות שנים בהן עמד הבעל בפיתוי, אך לפני שיצאו נרגשים לחגוג את "חתונת הזהב" בתום חמישים שנות נישואים, ביקש הבעל לגלות את סוד הקופסה.

הקופסה נפתחה ובתוכה היו מונחים שני סוודרים ומעטפה סגורה. "לפני שצעדתי לחופתנו, סיפרה האישה, סבתי קראה לי והעניקה עצה לחיים מאושרים: בכל פעם שאת כועסת על בעלך, במקום לנהוג בפזיזות ולהתפרץ עליו, תעצרי הכול ותתיישי לסרוג סוודר. עד שתסיימי לסרוג את הסוודר, כבר תירגעי ותוכלי לשקול את התגובה הנכונה".

וואו, חושב הבעל, אז במשך חמשים שנה היא סרגה רק שני סוודרים, אני בעל מושלם. "תאמרי לי, מה זו המעטפה בצד?" – "אה, היא אומרת, יש בתוכה \$25,000 שהרווחתי מהסוודרים שמכרתי..."

הערבים אומרים: "החיפזון מהשטן". אחת התכונות הגרועות שרבים מאתנו לוקים בה, אבל מביאה לתוצאות הרסניות היא ה"חיפזון", ובעברית מדויקת: פזיזות. זאת הנטייה להגיב מהר, בבהלה, בסערת רגשות, בשליפה מהבטן, בלי לעכב את התגובה לילה או שניים ולשקול את משמעות המעשה. זה אחד היתרונות המרכזיים שנרכשים עם הגיל והבגרות: בעוד שהצעיר הוא חם ונסער ודורש תוצאות מהירות, המבוגר הוא מתון, סבלני ושקול בדעתו. (ראו סיפור מקסים בהערה¹).

התורה כבר מעידה על המסוכנות שבפזיזות. בעוד שהתורה אינה עוסקת הרבה בתגובות רגשיות, ישנה תגובה אחת המוצגת בחריפות כגרועה ביותר: ה"חיפזון".

1. בראשית מט: ראובן בכרי אתה כחי וראשית אוני יתר שאת ויתר עז, פחז כמים אל תותר כי עלית משכבי אביך אז חללת יצועי עלה. רש"י: ראוי היית להיות יתר על אחיך, בכהונה ובמלכות ... ומי גרם לך להפסיד? פחז כמים – הפחז והבהלה אשר מיהרת להראות כעסך כמים הממהרים למרוצתם.

ראובן איבד את עולמו. למרות היותו בכור השבטים וראוי לזכות בכל הכבוד שבעולם, הוא הפסיד לטובת יהודה את אוצרות ההנהגה של עמנו, את הכהונה והמלכות. שכן ראובן נכשל בתכונה הבסיסית ביותר למנהיג: **יישוב הדעת**. במקום לעצור, לנשום עמוק ולשקול היטב את המצב החדש שנוצר בעקבות פטירת רחל, ראובן הגיב בפרץ של כעס ומיהר להעביר את מיטת יעקב מאוהל רחל לאוהל אמו, לאה, על מנת שיעקב לא יעבור לדור באוהל בלהה, שפחת רחל.

שלמה המלך מפיק מכך חכמת חיים נצחית:

משלי יט, ב: 'גם בלא דעת נפש - לא טוב, ואץ ברגלים חוטא' – רבינו יונה: איש אשר לא למד חכמה יחטא במעשיו. וגם האיש היודע דעת, אם הוא אץ ברגלים – חוטא, שממהר לעשות העולה על רוחו

¹ בספר חסידים סימן קכו מביא רבי יהודה החסיד **סיפור נוקב על מעלת המתיונות**: אבא מבוגר שכב במיטתו וחלה את חוליו האחרון. הוא קרא לבנו וביקש בקשה של בר מינן: "תבטיח לי כי לעולם לא תכעס בלילה, תמיד תמתין לבוקר לפני שהנך מגיב למי שהרגיז אותך". הבן לחץ את ידו של אביו ונפרד ממנו בדמעה. לאחר מיתת האב, נקלע הבן לקשיים כספיים והוא נסע לחו"ל לנסות מזלו במקום אחר. הוא שהה שם כמה שנים וראה ברכה במעשה ידיו. אחרי תום כל השנים הללו החליט לשוב הביתה בהפתעה. בשעת לילה מאוחרת הגיע לביתו ורגע לפני שנקש בדלת, שמע את אשתו משוחחת בפנים עם גבר צעיר בנעימות. פגוע וזעם הוא בא לשלוף את החרב, אך מול עניו צצה דמותו של אביו: "בני, לעולם אל תכעס בלילה". הוא עצר את עצמו והמתין לשחר. בבוקר נקש שוב בדלת הבית ואשתו קיבלה אותו בהתרגשות. הוא התבלבל ושאל מי היה כאן אתמול? – "מה קרה לך, היא ענתה, זה הבן שלנו שמואל, עזבת כשהוא היה נער בן 15 וחזרת כשהוא גבר בן 20" ... הרים הבעל את עיניו ואמר: "תודה, אבא, בלעדיך הייתי פוגע ח"ו באשתי ובני".

בלא מחשבה ועיון. כי הנה לב האדם קצר והמשוגה מצויה בו, על כן צריך האדם להקדים לפעולותיו מחשבה, ולהתבונן בינה בכל דבר במיתון בטרם המעשה².

וכאן עולה שאלה עצומה שצדה את העין והמחשבה: יציאת מצרים הייתה מלווה באווירה מבוהלת של חיפזון. הקב"ה דרש מבני ישראל לשוות ליציאה ממצרים מראה הסטרי של **מנוסה ובהלה**, להתנהג כמו בורחים ממאסר באישון ליל, כאילו מישהו רודף אחריהם ומעכב אותם לצאת.

2. שמות יב,יא: וככה תאכלו אתו מתניכם חגרים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם ואכלתם אתו **בחיפזון**, פסח הוא לה'. **רש"י:** בחיפזון – לשון **בהלה ומהירות**, כמו 'ויהי דוד נחפז ללכת' [בבורחו משאול], וכן 'אשר השליכו ארם בחפזם' [בבריחתם מהמלחמה].

בעוד שאורח החיים הוא לעבור לבגדים קלים לפני הארוחה, לחלוץ את הנעליים, לפשוט את הבגדים העליונים ולהשתחרר לשבת על יד השולחן בהנאה, הקב"ה ציווה את בני ישראל לעשות את ההיפך: שעות לפני מכת בכורות, בערב טו בניסן, אכלו את קרבן הפסח **בלחץ**, עם מתניים חגורים, נעליים קשורות ומקל ההליכה ביד, כמו אדם שחוטף סנדוויץ' לפה לפני שיוצא לשדה תעופה. כאילו שהם פוחדים לפספס את הרגע, כאילו מישהו מסוגל למנוע אותם לצאת ממצרים.

הדבר המעניין הוא שזה לא נגמר באכילת הפסח באותם רגעים, אלא עיקר מצוות ההנצחה לדורות ליציאת מצרים היא **בפרט הזה**: כל איסור אכילת החמץ ואכילת המצה שבעה ימים, נועדו להנציח את החיפזון והבהלה שליוו את היציאה:

שמות יב: ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות כי לא חמץ, כי **גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה. ראה טו:** שבעת ימים תאכל עליו מצות כי **בחיפזון יצאת מארץ מצרים.**

וכך פותח הרמב"ם את נוסח ההגדה של פסח (וכן בהגדות נוסח מרוקו):

נוסח ההגדה לרמב"ם: בבהילו יצאנו ממצרים.

אם כן, הנושא העיקרי בהנצחה של נס הגאולה הוא העובדה שנסנו על נפשנו, ברחנו, יצאנו כמו גנבים בלילה, עד שלא היה פנאי להמתין 18 דקות עד שיתפח הבצק בתנור כראוי.

והתמיהות צצות מכל כיוון ופינה. ראשית, **ממי לברוח?** הרי **אף אחד לא רדף אחריהם?** פרעה היה מותש והתחנן שייצאו משם, "כשלחו כלה [קללה] גרש יגרש אתכם מזה"?

יתירה מכך: הרי התיאור הזה **לא התרחש במציאות!** למעשה הם לא **ברחו ממצרים!** אף שאכילת הפסח לפני חצות שידרה מראה של בהלה לצאת, אך היציאה עצמה התנהלה ברוגע ובשלווה. הרשות לצאת ניתנה כבר בחצות הלילה, אך הם לא מיהרו לשום מקום ויצאו רק "בעצם היום הזה". בעלות השחר או יותר מאוחר. אפילו הכלבים רבצו בשקט ולא הפריעו למיליוני אנשים לעזוב המדינה.

ספרי דברים שלז: 'בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' - לפי שהיו מצריים אומרים: אם אנו מרגישים בהם אין אנו מניחים אותם, ולא עוד אלא שנוטלים סייפים וחרבות והורגים אותם. אמר הקב"ה: הריני מוציאם בחצי היום וכל מי שיש בידו למחות יבוא וימחה.

ומעל ומעבר לכל זה, קשה להבין במשמעות העניין: הרי אין שום דבר מרומם בלזכור שאבותינו **ברחו?** אדרבה, לאורך ההגדה חוזרים ומדגישים את ההתמוטטות של פרעה בפני רצון ה', "כי **בחוזק יד** הוציאנו ה' ממצרים", ומה נחוץ אם כן להדגיש דווקא את ההיפך – שהם נסו ובהלה כאילו פרעה מסוגל להתחרט ולמנוע מהם לצאת?

² **סיפור לקהל מתאים:** הגמרא (ברכות כ) מספרת על רב אדא בר אהבה, שראה אשה כותית הולכת בשוק והייתה לובשת גלימה שאינה עומדת בגדרי הצניעות. חשב רב אדא שהיא בת ישראל וקרע בסערה את הבגד ממנה, אולם היא לא הייתה יהודייה והוא נדרש לשלם 400 זוז בדמי הבגד. לאחר ששילם ופייסה, שאל מה שמה? היא אמרה "מתון". אמר רב אדא: "מתון מתון ארבע מאה זוזי שויה" כלומר, מוסר- ההשכל שלמדתי על מעלת המתנות שווה לי 400 זוז..."

ועוד נקודה צריכה ביאור: הגמרא מדגישה כי מצוות אכילת הפסח בחיפזון, נהגה רק ב"פסח מצרים", אך ב"פסח דורות", במצוות אכילת הפסח מדי שנה לאחר שנכנסו לארץ, אין הלכה כזו לאכול בחיפזון עם מתנים חגורים ונעליים ברגליים. וכך נאמר במפורש לגבי הגאולה העתידה:

מכילתא בא: יכול אף לעתיד לבוא יהא חיפזון? תלמוד לומר (ישעיה נב, יב) 'כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו, כי הלך לפניכם ה'."

והעניין כולו צריך ביאור: היה או לא היה חיפזון? אם יש מעלה חיובית ביציאה מבוהלת, מדוע אין נוהגים כן בפסח בכל שנה? ומדוע הגאולה העתידה תתנהל באופן הפוך בדיוק?

אנו רוצים להציג שני ביאורים בסוגיה: הביאור הראשון רואה בו ביטוי למידת הביטחון המוחלט שדבקו יוצאי מצרים בקב"ה. והביאור השני מעומק המחשבה החסידיית מוצא כאן מסר דרמטי מאין כמותו אודות הגישה המכריעה בדרך לשינוי רוחני פנימי ויציאה נפשית ממצרים.

ב. לפני שממשיכים קדימה, נעיר לחביבותא דמילתא כי מצאנו חיפזון מבורך. בנושא אחד ויחיד מצאנו בתורה תיאור על דברים שמתרחשים במהירות ונסגרים כהרף עין. מדובר דווקא באותו נושא שאנשים בדורנו נתקעים בו ומושכים אותו עד בלי די: החלטה על בניית בית בישראל.

כאשר אברהם שולח את אליעזר להביא אישה ליצחק, הכול קורה מהר, היום, עכשיו. הדרך קופצת לאליעזר והוא גומע בחצי יום דרך שאמורה להימשך 17 ימים. למחרת הוא מתעקש למהר ולצאת מיד עם הכלה בחזרה לבית אברהם - וכל הסיפור נגמר בתוך יום וחצי.

כמובן, אליעזר אינו נוהג בפדיזות, הוא אינו מקל ראש בבחירת הכלה, הוא מקדים ובוחן את רבקה בשאלת טוב הלב והמידות הטובות שלה, כפי שמספרת התורה לגבי הבחינה שעושה האם תציע לו להשקות את הגמלים? אולם לאחר שהכלה עומדת בסטנדרטים הבסיסיים להיות חלק ממשפחת אברהם אבינו, מידת החסד, אליעזר אינו מתיש אותה בהמתנה עד בלי די, אלא סוגר את הסיפור בתוך יום אחד. וכנהגת אברהם אבינו, נקבעה ההלכה למעשה.

3. מועד קטן יח: מותר לארס בחול המועד [אף שאין מערבים שמחה בשמחה] שמה יקדמנו אחר.

לא מתעכבים בענייני שידוכים ואפילו בתוך המועד מקיימים מסיבת אירוסין. וזה מעניין מאוד: דווקא באותו נושא שאנשים אינם מצליחים לקבל החלטה וגיל הנישואים הממוצע מתאחר משנה לשנה, גישת התורה היא שאין מה להתמהמה מרגע שהלב מרגיש שזהו זה.

ההסבר הפשוט הוא שככל שאדם שורה בלא אישה (וכל שכן אם נפגשים שוב ושוב ואין מקבלים החלטה) הוא מועד יותר לחטוא, כדברי הגמרא (קידושין כט): "כל ימיו בהרהור עבירה".

אולם ישנו הסבר מקורי שראוי להאריך בו יותר מאשר במסגרת מצומצמת זו: האמת היא שאין שום סיבה וטעם להתמהמה, שכן ההשקפה היהודית היא שהקשר מתפתח כתוצאה מהחיים המשותפים ולא לפני החיים המשותפים. מה שקושר בין שני בני אדם באופן נצחי הוא לא הצטלבות מבטים, אלא העשייה אחד למען השני. העובדים ששני אנשים מקום בליבם זה לזה, מתמודדים יחד את תלאות החיים ומוצאים את הכוחות להתעלות ולהעניק מעצמם – היא קושרת ביניהם.

ולכן הנישואים אינם תלויים כל כך במי נפגוש, אלא בעיקר בשאלה מה אנחנו מוכנים לעשות למען הזולת? כמה נהיה מוכנים לוותר בשבילו ולהכיר בקיומו. האמת היא שחלק גדול מבני האדם יכולים לחיות עם חלק גדול מבני האדם ובתנאי שהם מוכנים להיות שם עבור הזולת, לגלות רגישות לצרכיו ולהקריב עבור החיים המשותפים.

כך נראה בפסוק הבא: **בראשית כד, טז:** ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאבה.

אלו הם הנישואים הראשונים המתוארים בתורה, הגבר היהודי הראשון הנישא לאשתו, והתורה מציגה תיאור מרתק: "ותהי לו לאישה" – ורק אחר כך – "ויאבה". הוי אומר שבניגוד לגישת העולם

שאין מתחננים עד שישנה אהבה ותאימות מושלמת, הגישה היהודית היא הפוכה: האהבה הולכת ומתעצמת מתוך החיים. שכן אחרי המעשים נמשכים הלבבות והקשר נובע מתוך העשייה המשותפת.

רש"ר הירש שם: ככל שהוסיפה להיות אשתו - כן גדלה אהבתו. שכן הנישואין נוסדים בישראל לא על יסוד התשוקה, אלא על פי שיקול התבונה [על פי מצע רגשי שבתוכו יכול להיבנות קשר אהבה ושותפות]... ומשום כך גוברת האהבה ככל שהם מרבים להתוודע זה לזה.

נאמר זאת כך: במקום לחפש את האדם הנכון, מוטב להיות האדם הנכון...

ואחרי ההבהרה הזו, נשוב למרכז העניין ונשאל: למה יציאת מצרים לוותה באווירה מבוהלת של חיפזון? מי רדף אחרי ישראל? ומדוע הגאולה העתידה תתנהל דווקא ברוגע מאושר?

ג. חסידים מספרים על בני זוג שהיו נשואים שנים רבות ולא זכו לילדים. הם ניסו טיפולים קשים, אך שום דבר לא הועיל. הם החליטו ללכת לאדמו"ר שלהם ולבקש ברכה. הרבי ראה את בקשתם הכנה ובירך אותם שעוד בשנה זו יזכו לחבוק ילד. אחרי שנה, הברכה התקיימה והם ערכו ברית מילה.

חסידי האדמו"ר נכנסו לחדרו וסיפרו בהתפעלות, כיצד התקיימה הברכה שלו באופן נסי ונולד ילד להורים שלא היו יכולים לעשות זאת בדרך הטבע. אמר להם האדמו"ר כך: אגיד לכם את האמת, זאת לא הברכה שלי שפעלה את הנס, הפלא קרה בזכות הביטחון של ההורים. מה שקרה הוא, שאחרי שהם קיבלו את הברכה, הם התמלאו ברוגע מוחלט שכך יקרה ומכאן צעדו לחנות למוצרי תינוקות וקנו חדר שינה, מיטה ועגלה עבור התינוק. הביטחון המוחלט בישועת ה' הוא זה שפתח את הצינור.

הפרשן האיטלקי רבי עובדיה ספורנו מציג רעיון מיוחד במינו: הרעיון של החיפזון נועד להעצים רגע כביר בהיסטוריה של היציאה ממצרים: אבותינו הפגינו ביטחון שהם הולכים לצאת עוד בשעה שלא היה לכך סיכוי! שעות לפני מכת בכורות, כשעוד לא קרה דבר ופרעה סילק את משה מהארמון מתוך החלטה שאינם נפגשים יותר, בני ישראל כבר ישבו על המזוודות עם מותניים חגורים ונעלים קשורות מתוך ביטחון מוחלט שהגלות הפרעונית העוצמתית היא נמר של נייר ועוד רגע הכול מתהפך.

4. ספורנו: להורות על ביטחון בלתי מסופק בה', בהיותם מכינים עצמם לדרך בעודם בבית כלא.

זה רעיון גדול: בעוד שטבע האדם הוא להמתין לנס ומתוך הפלא להתחזק במידת הביטחון, רגעי החיפזון מלמדים את ההיפך: הביטחון קדם לגאולה! קודם התעלו מעל המציאות הנראית לעיניים והפגינו ביטחון מוחלט שהגאולה בפתח ורק אחר כך התרחשה הגאולה. ואכן בהזדמנויות אחרות הארכנו ביסוד הרעיוני של מידת הביטחון (ראו ליקוטי שיחות לו/שמות) כי "הבוטח בה" - חסד יסובבנו". העובדה שאדם מוכן לתלות את עצמו בה' יתברך למרות שאין שום סיכוי להצלה בדרך הטבע – היא עצמה זאת שמרימה אותו מעל מגבלות הטבע ומעוררת הנהגה אלוהית דומה.

הנה יישום מעשי ומקסים של הרעיון:

אגרות קודש הרבי מליובאוויטש טז עמוד רנב: בטח שמע פתגם אדמו"ר מהר"ש שהעולם אומר שכאשר אי אפשר ללכת מלמטה הולכים מלמעלה ואני אומר שצריך ללכת לכתחילה מלמעלה, וכך בנדון זה שאע"פ שלכאורה צריך לחכות עם השמחה הגלויה עד שיוטב מצב הבריאות, הנה על פי נוסח הנ"ל יש להקדים השמחה על הטבת הבריאות אף שלעת עתה אינה בגלוי וזה עצמו ימהר העניין, על דרך הפתגם שנשמע מנשיאי חב"ד 'טראכט גוט וועט זיין גוט'. ופשיטא שכשמביאים זה בדבור ובמעשה של שמחה וביחוד בהנוגע לכת"ר אשר עטו עט סופרים ויש בידו להשפיע על הרבים בהאמור - הרי ידוע שכר הני שני בדחנים (תענית כב,א) שהיו משמחים את הבריות וזכו לגן עדן.

עד כאן רעיון נפלא אחד, ומכאן נעבור אל תפיסה חסידית מעמיקה בעלת משמעות אינסופית. נדמה כי קשה למצוא רעיונות חשובים ממנה במציאות החיים המורכבת ומלאת הסתירות בה כולנו חיים³.

³ שאבתי את ההשראה להסבר הזה, מרעיון מרתק ששמעתי מפיו של המרצה הרה"ח יוסף יצחק ג'ייקובסון.

ד. בספר הזוהר (חדש נח עח) מובא משל סיפורי לגבי מצוות התשובה: הייתה פעם פלוגת שוודים אכזרית שהטילה אימתה על הבריות. הגזלים הסתתרו בין ההרים ובכל פעם שעברה עגלה באזור, היו מתנפלים עליה, גוזלים את הכסף והרכוש ונעלמים במחילות בין ההרים. המשטרה המקומית חששה להתחיל איתם והמלך שיגר פלוגת קומנדו כדי להיאבק בהם. החיילים הנחושים ביצעו כמה תרגילי הסחה ובסופו של דבר לכדו את השוודים. המלך לא נטל סיכונים וכלא את החבורה המסוכנת בבית כלא נידח ומרוחק ממנו לא ברח איש מעולם.

הימים חלפו ונפש השוודים ערגה לחופש. הם לא מצאו מקום בתוך המחנק של ארבע הקירות והחליטו לברוח משם. תמורת שוחד הגון לאחד הסוהרים, קיבלו אתי חפירה ובמשך חודשים חפרו מנהרה באורך כמה קילומטרים תחת בית הכלא שתוביל אותם אל נהר סמוך. משם ייעלמו באנייה קטנה. הגיע הלילה הגדול והם החלו להשתלשל מבעד למנהרה, לפתע תקף הפחד את אחד מהם והוא התמלא חרטה. "מה יעזור לנו לברוח? הרי יתפסו אותנו ויכפילו את עונשינו?" חבריו לעגו לו ונעלמו ואילו הוא נותר שם לבדו.

בבוקר התפרסמה הבריחה והמלך הנסער בא בעצמו לבית הכלא לחקור את הכישלון. הוא נכנס לחדרם וראה את פתח המנהרה ורצה לבדוק אותה מקרוב. הוא פסע את כולה הלך וחזור וכשעלה בחזרה הביט באותו שווד אחרון שנשאר שם והפטיר: "אידיוט, יכולת לפרוש כנפיים כמו החברים שלך, מה נשארתי כאן?"...

ספר הזוהר מציג זאת כמשל על התשובה: הקב"ה אומר חפתי לכם חפירה לברוח מהרע – מצוות התשובה – ולמה אתם נכנעים לחשש לעשות שינוי? אולם במחשבה נוספת, המשל מעביר מסר עמוק ביותר: כל תהליך של יציאה מהרע מלווה בהכרח ברגשות פחד, עצם המושג "שינוי" פירושו שחלק ממני מקובע להווא ואינו מוכן לשנות, אך הדרישה היא לברוח! **להתעלם מהקולות הספקניים בתוכי.** לא להמתין לכך שארגיש שלם עם השינוי, לא לחכות שהדברים יבשילו עד סופם, אלא לחבק את מעט הטוב ולברוח החוצה.

זוהי מה שקרה לאבותינו במצרים: האויב ממנו ברחו לא היה פרעה הוא, הרשע שיושב על כיסא מלך מצרים, אלא הפרעה הפנימי, אותו יצר בהמי שמרגיש בנוח במצרים, שמעדיף לדבוק בישן ובמוכר על פני החדש והשונה, זה שחושש כי יציאת מצרים תוביל למתן תורה והמחיר יהיה איבוד החופש. אחרי הכול, צריך לזכור כי יוצאי מצרים היו בוגרי החינוך המצרי במשך 200 שנה, הם היו שריים בתוך מט שערי טומאה עד ש"הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה". והקול הזה התאמץ לכבול אותם במצרים.

וכאן המסר העצום של התורה הוא, **שככה בדיוק זה צריך להיות.** היציאה לחירות מתרחשת בהכרח בבהלה, משום שחלק ממני לא רוצה לצאת. הדרך לברוח מהרע היא דרך בריחה מעצמי, דרך החנקה הקולות הספקניים שחוששים לצאת מהמצרים ולברוח. ואל לנו להמתין להסכמות מוחלטות בתוכנו, משום שהם לעולם לא יגיעו. תמיד ולעולם יישאר חלק שיזעק "למה העליתונו ממצרים למות במדבר?" הוא יעדיף את המחנק המצרי על פני העבדות לאלוקים, והדרך היחידה להתקדם היא פשוט להתעלם מהספקות ולהתחיל הליך תיקון פנימי מקיף בדמות ספירת העומר.

הגמרא מספרת על אמורא דגול בשם "רב עמרם חסידא": הקהילה שחררה מהשבי קבוצה של נערות יהודיות וחשבו לשכן אותן בקומה השנייה בביתו של רב עמרם, משום שהוא בוודאי לא יבוא להתייחד איתן. כדי להרחיק עצמו הרבה מהעבירה, הסיר רב עמרם את גרם המדרגות המוביל אל הקומה השנייה וכך יסיח דעתו מקיומן. יום אחד התכוון לצאת מביתו ולפתע ראה דמותה של אחת הנערות ויצרו תקף אותו. הסערה בתוכו הייתה כה גדולה עד שהצליח לבדו להזיז את גרם המדרגות הכבד, אך מאידך קולות אחרים סערו בתוכו לעזוב ולברוח. קם רב עמרם וצעק "אש בבית רב עמרם", התלמידים שמעו את הצעקות ובאו לעזור לו, וככה הציל עצמו מהעבירה.

יש לומר כי המסר העמוק של הסיפור היא כי **אלו הם חיינו.** המלחמה מול הרע מתנהלת בידיים כפותות, כאשר חלק מאתנו חפץ ברע יותר מאשר בטוב וזאת בדיוק התביעה מהיהודי: לברוח, להשתיק את הספק, להתקדם בלי הסכמות ולבחור בטוב.

ולפי זה מובנות שתי השאלות האחרונות ששאלנו: מדוע רק פסח מצרים נאכל בחיפזון, ואילו פסח דורות אינו נאכל בחיפזון? וכן מדוע הגאולה העתידה תתנהל דווקא בשובה ונחת? משום שברחה היא רק השלב הראשון במסע, אולם היעד הוא להגיע לספירת העומר ומתן תורה בהם אנו פונים ומטפלים גם בחלקי הנפש הבעייתיים ומתקנים אותם בהדרגה. הגאולה העתידה היא סיום תהליך הבריור כולו בו "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ" ומלאך רע עונה בשמחה "אמן".

תניא פרק לא: הנה בחינה זו היא בחינת יציאת מצרים שנאמר בה 'כי ברח העם'. ולכאורה הוא תמוה למה הייתה כזאת? וכי אילו אמרו לפרעה לשלחם חפשי לעולם לא היה מוכרח לשלחם?! אלא מפני שהרע שבנפשות ישראל עדיין היה בתקפו בחלל השמאלי, כי לא פסקה זוהמתם עד מתן תורה, רק מגמתם וחפצם היתה לצאת נפשם האלוקית מגלות הסטרא-אחרא היא טומאת מצרים ולדבקה בו... ולכן לעתיד כשיעביר ה' רוח הטומאה מן הארץ כתיב 'ובמנוסה לא תלכון כי הולך לפניכם ה'".

בואו נתרגם את הדברים לפסים מעשיים יותר: הדרך לברוח ממצרים היא באמצעות התמקדות באותם חלקים באישיות שיש לנו שליטה עליהם. אף שחלקים בתוכי נסערים מהפחד לשנות, יש חלקים אחרים שיש לנו שליטה עליהם והבריחה לחירות צריכה להתחיל מהם: בהתמקדות **במעשה** טוב, **דיבור** טוב ו**מחשבה** טובה – אף שהחלק הפנימי של השכל והרגש אינו אוחד שם עדיין.

הנה סיפור עוצמתי: הרב חיים גוטניק שימש שנים רבות כרב הצבא האוסטרלי והיה מכונה באופן לא רשמי כ"רבה הראשי של אוסטרליה". הוא היה נואם דגול שהופיע בפני קהלים רבים ומגוונים, אך פעם התלונן בפני הרבי מלבואוויטש אודות תחושה קשה שמציקה לו: הוא נואם במקומות רבים, הוא דרש אלפי דרשות בחייו, אך מצפה אותו תחושה שהעבודה שלו חסרת תכלית. היא אינה מייצרת תוצאה. אנשים מתפעלים ואומרים: "איזה רב מדהים" אך חוזרים הביתה ושוכחים מהן.

הרבי ענה כי מקובלנו שדברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב וכשאתה תדבר בכנות ובהתלהבות, הדברים יפעלו פעולתם. ואז הרבי הוסיף נקודה רבת משמעות: אם ברצונך לראות תוצאה מוחשית שתוכל להיווכח בה בעיניך, תשלב בסוף כל דרשה הוראה מעשית לפעולה. ואפילו אם זאת תהיה רק הוראה קטנה ומינימאלית ביחס לערכים הגדולים עליהם דברת.

הרב גוטניק חזר לאוסטרליה ובשבת הבאה התקיים אירוע חשוב בבית הכנסת. האולם היה מלא במאות אנשים, רובם כאלו שאינם פוקדים את המקום והרב גוטניק דיבר בפאתוס על מעלת השבת בסוף הדרשה אמר כך: "אתם בטח תוהים מה תוכלו לקחת מהשיחה, הרי רבים מכם אינם שומרים שבת. ברצוני להציע רעיון שגם הקרדיולוג שלכם יסכים עמו: אל תכניסו סיגריה לפה בשבת. גם אם בחרתם למרבה הצער ללכת למשרד בשבת, אך לפחות עשו זאת בלי סיגריה בפה".

בשבת הבאה, באמצע התפילה, נכנס אדם לבית הכנסת. זה היה אדם מבוגר ששרד את השואה ובעקבות הכאב שעבר, נטש את דרך התורה והמצוות. אפילו ביום הכיפורים לא תמיד הופיע להתפלל, אך השבוע הוא הופיע. הוא המשיך ונכח גם בשבתות הבאות, עד שהרב גוטניק ניגש ואמר: "נהדר לפגוש אותך, אך אני תוהה מה גרם לך להתחיל לפקוד בקביעות את בית הכנסת?"

"הייתי כאן באותה שבת בה דיברת על המנוחה ביום השביעי והצגת את הבקשה לא לעשן בשבת. בשבת אחריה הלכתי אל המשרד לעבוד ובכדי לנקות את הראש, הדבר הראשון שעשיתי היה לשלוח את היד לעבר חפיסת הסיגריות. ואז אמרתי: רגע, הרב ביקש טובה אישית: לא לעשן בשבת. אז לא עישנתי. השפתיים החלו להציק לי ואז אמרתי: רגע, אתה לא מעשן כי שבת היום ואתה יושב במשרד?! החלטתי ללכת לבית הכנסת. זאת הייתה השבת ההיא שהופעתי באמצע התפילה. האווירה הייתה חברית ונהדרת והחלטתי לבוא גם בשבת אחריה וגם בשבת שאחריה. ומי יודע, אולי יום אחד אתחיל לעשות קידוש אחרי שאחזור מבית הכנסת"...

בכך ביארנו בהרחבה (שיעור לימי ספירת העומר תשע"ח) דעה מעניינת במצוות ספירת העומר: ישנה מחלוקת ראשונים ידועה וחשובה האם מצוות ספירת העומר בימינו היא עדיין מדאורייתא או רק מצווה דרבנן זכר לימי המקדש? הרי בימינו לא מקריבים עומר בבית המקדש, ולכן עולה השאלה האם התורה בכל זאת מחייבת לספור את הימים במקביל לתאריך בו היו מקריבים עומר בעבר?

הרמב"ם סובר כי הספירה היא מדאורייתא, תוספות כותב שהמצווה היא מדרבנן, ויש דעה שלישית מעניינת במיוחד: דעת "רבינו ירוחם". מדובר באחד הפוסקים הראשונים שפסקו מצוטטים רבות בבית יוסף וחי בפרובנס לפני כ-700 שנה. רבינו ירוחם טוען שספירת הימים היא **מדאורייתא** ("היום כך וכך ימים לעומר"), אך ספירת **השבועות** ("שהם שבוע אחד ושני ימים") היא רק **מדרבנן**.

וכמובן, הדברים טעונים בירור: מה משמעות העניין שהתורה מחייבת לספור את הימים גם בימי הגלות, אך מבינה כי 'גדול עלינו' לספור את השבועות וזו רק תקנת "זכר" מדרבנן?

במאמר ד"ה וספרתם לכם תשי"א העביר הרבי רעיון כביר: ספירת השבועות מייצגת תיקון מוחלט ושלם של כל פרטי השבוע, היינו כל פרטי המידה בנפש אותה מתקנים באותו שבוע ("חסד, גבורה, תפארת וכו'), ואילו ספירת הימים מסמלת תיקון פרטי של **רובד אחד בנפש** – במעשה, דיבור ומחשבה. וכאן טוען כי רבינו ירוחם כי בהעדר האור האלוקי בגלות, איננו יכולים להשיג תיקון מוחלט בכל רבדי הנפש, תמיד ישאר בנו חלק שירגיש קרוב יותר למצרים מאשר להר סיני, ובכל זאת המצווה דאורייתא היא לפחות להתמקד ב"ימים" – באותם פרטים נקודתיים בנפש בהם יש לנו שליטה ויכולת להשיג שינוי הדרגתי ומתקדם עד שנזכה להגיע לתיקון העולם כולו בימי הגאולה השלמה ומימוש הנבואה "ובמנוסה לא תלכון כי הולך לפניכם ה'" בקרוב ממש.

**כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**